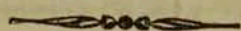

րատի երջանկառիթ Գահակալութիւնը : Եւ ապա կը խնդրեմ Աստուծմէ պահել զԿայսրն իւր պարագայիւք ՚ի խառն իւր երջանիկ և երկար կենօք . միշտ վառ պահել բարեջան Նախարարաց սրտին մէջ հայրենասիրութեան սգին , որ առաւել եւս իմաստութեամբ խորհին և գործեն ՚ի շինութիւն Մեծազօր Տէրութեան և ՚ի բարօրութիւն ամեն հպատակաց . տալ զօրավարաց և զօրաց քաջութիւն բազկի , քաջութիւն սրտի եւ յաջողութիւն զինուոյ :

Կեցցէ՛ և հաղար կեցցէ՛ Սուլթան ԽՈՒՐԱՏ Թաղաւորն և ամենասիրելի Կայսրն մեր :

Պ Ա Տ Մ Ա Կ Ա Ն

Օսմանեան նախարարաց մէջ հրաշակաւոր եւ մեծանուն Ռիֆաթ Փաշայի Յունաստանի և Եգիպտոսի ապստամբութեան , Ռուսաց պատերազմին , ՚ի Վիէնայ դեսպանութեան , և ՚ի Բ . Գուռն իւր նշանաւոր հանձարով և խոհեմութեամբ վարած սրշտաններուն միջոցին , ՚ի գրի առած քաղաքական և դեսպանագիտական ամենակարեւոր խնդիրները եւ դէպքերը և առ Բ . Գուռը գրած նամակներն , որ արդէն Տաճկերէն լեզուաւ հրատարակուած է , արժան գատելիքն ունի հետաքրքրական և գիտութեան արժանի գործերը կարելի եղածին չափ մասն առ մասն թարգմանել հայերէն աշխարհիկ լեզուաւ , և Հանդիսիս միջոցաւ հետդէտէ հրատարակել , ի յուսով որ բարեմիտ և ուսումնասէր ընթերցողաց անորոշելի կը թուի :

Ապրիլ 1882

Վարդապետ :

ՍԿԻԶԲՆ ԳՈՐԾՈՅՆ

ՅՈՒՆԱՅ ազգը ՚ի սկզբանէ անտի՞ Օսմանեան հզօր և արդարաւորով Պետութեան հովանաւորութեան տակ տաղաւարած , և այսքան պէտպէս բուրութեանց և անչափ շնորհաց և երախտեաց արժանացած էր : Այս հպատակ ազգէն (*) 1737 (1821) թուականի միջոցները , նախ Էֆլաֆ կողմէրը , և յետոյ Մարայի կղզին և նորա շրջականները , և Միլերկրական ծովուն կղզիներէն ոմանք գլուխ վերուցին եւ ապստամբեցան Օսմանեան Պետութեան դէմ . և յանդուգն համարձակութեամբ պէտպէս չարեաց և անարժան գործոց ձեռնամուխ եղան : Ուստի Օսմանեան Պետութիւնը պարտաւորեցաւ յամառ և անզուսպ ապստամբները պատուհասել և սպառնալ : Վասնորոյ այս ապստամբ հպատակաց վերայ խուճէ խուճէ բանակներ կադմեց , որով ստահակաց շատերը պատժեցան , և յափշտակուած կայսերական բերդերը եւ ամրոցները նոցա ձեռքէն ազատեցան : Ապստամբներէն անոնք որ անձնատուր հնազանդեցան , գթութիւն եւ ներողութիւն գտան : Սակայն սակաւք ոմանք յապստամբաց հաստատուն մտօք իրենց յամառութեան մէջ կացին մնացին : Եւ մինչդեռ Բ . Գուռը այս ստահակները զըսպելու պէտք եղած պատրաստութիւնները ամենայն ջանիւք յառաջ կ'տանէր , ահա 1787 (1827) թուին եւ Եֆլաֆ ամայ սկիզբները , Անդղիոյ Տէրութիւնն Բ . Գուռէն խնդրեց , որ Մարայի և նորա շրջականները գտնուած կղզիներուն մէջ խառն ժողովուրդք չը գտնուելով ինքեանք միայն բնակելու

(*) Այս թուականին յոյն կղերք մեծամեծ իրաւութիւններ յարուցին ընդդէմ Հայոց յերուսաղէմ Բ. թէ հէմի եկեղեցւոյն համար : Պարս . Երանուէր . Յեռագիր : Ե . Թ .

և միանգամայն ազատ լինելու շնորհն ընէ, եւ նոցա վերայ խրկուած կառավարիչները և այլ գործավարները յետս կոչուին : Եւ ապա Ռուսիոյ և Գաղղիոյ Տէրութեանց հետ միաբանելով ըսին որ Յունաց այս խռովութեան տարածումը, իրենց ծովային նաւարկութեանց և վաճառականութեան մեծամեծ վնասներ պատճառած է : Եւ Յունաց համար այս արտօնութիւնը և ազատութիւնն ձեռք բերելու համար Կ. Պօլսոյ երեք Տէրութեանց Դէսպանները պաշտօնապէս գրով խորհրդեցին Սամանեան Կայսերութենէ, Սակայն սոցա առաջարկութեանց վախճանը կարի վնասակար լինելով, թէ ըստ օրինաց և թէ ըստ քաղաքական իշխանութեան, ընդունելութեան արժանի չէր կրնար ըլլալ, մանաւանդ որ Յոյնք ՚ի սկզբանէ անտի, Սամանեան հպատակ ըլլալով, բնակած տեղերնին Տէրութեան ժառանգութիւնն էր : Ուստի սկսեց էր, անոնց մէջէն այսպիսի ապստամբութեան յանդգնողները խտտիւ պատժել, և հնազանդողները ներողութեամբ յարգել, և թէ այս խնդիրն Տէրութեան ներքին դուրսոց պատկանելոյն՝ այս մասին ոչ ոք երբէք իրաւունք ունէր որ և իցէ ոչ առաւել միջամտելու և խնդիր յարուցանելու : Այս եղանակաւ վերոգրեալ Դէսպանաց կրկին և կրկին անգամ ծանուցուեցաւ, բայց որովհետեւ նորէն շատ թախանձանքներ և ստիպումներ եղան, Բ. Դուռը վերջնական յայտարարութեամբ իւր իրաւունքն հրապարակեց և յայտնապէս ծանոյց, թէ այս խնդրոյն ոչ ոք իրաւունք ունի միջամտելու : Ասոր վերայ Դէսպանները վերստին ծանուցին, Եթէ մեր այս խնդիրը չընդունուի, մեր Տէրութեանց մէջ համաձայնութիւն և դաշինք եղած է Միջերկրական ծովը նա-

ւատորմիչ հանել և քանի մի իրաց ուշագիր լինիլ : Ի պատասխանի տասր Բ. Դռնէն դարձեալ ծանուցուեցաւ թէ այս խնդիրն յաւիտեանս չը պիտի ընդունուի :

Անաւարինն նաւահանգստին մէջ Կալսերական նաւատորմին կորուստը :

Չմիշտայի և Սուլթանի կողմերը գրաւուած ապստամբ և յամառ խռովաշողները կամ բնաջիջ բառնալու եւ կամ ՚ի հնազանդութիւն ամբողջ դործը, Մորայի և Ճիտտէի կուսակալ և ապաւրսպետ Մէհմեթ Սըի Փաշայի որդւոյն Իպրահիմ Փաշային յանձնուած էր, որ 1723 (1828) թուին և Ռեպիլէի ամսոյ 15/ին, Կայսերական տորմիչէն և Եգիպտական նաւերէն, քանի մի հաստ առաւ յիշեալ կղզիներուն վրայ երթալու համար, երբ Անաւարինն նաւահանգստէն դուրս ելաւ, դաշնակից Տէրութեց Միջերկրական ծովը ելած տորմիչը նորա ճանապարհը արգիլեց, և նա յակամայից վերստին նոյն նաւահանգիստը դարձաւ : Եւ մինչդեռ Կայսերական նաւերն խարխիս ձգած նստած էին, յիշեալ Տէրութեանց տորմիչը իբրեւ բարեկամ յանկարծ նաւահանգիստը մտաւ, և անմիջապէս պատերազմի սկսաւ : Նաւահանգստին մէջ Կայսերական և Եգիպտական նաւերէն տասը հատը հոյ ճարակ տալով պրեցին, և քառասնիւ չափ եւս զօրք ինքզինքնին ծովն ընկղմեցին, թըռնամեաց ձեռքը չիյնալու երկիւղով, այս եղելութիւնը նոյն ինքն Իպրահիմ գրով Բ. Դրան ծանոյց : Այս տխուր գէսաբին վրայ Տէրութիւնը ամեն կողմի պաշտօնէից պատուերներ խրկեց զգուշութիւն և պահպանութիւն ընելու համար :

Հրաւերն Կ. Պօլիս Երեւելի պաշտօնէից
եւ գլխատարացն աշխատեաց :

Վերոգրեալ խնդրոյն կարեւորութեան համեմատ, հարկ եղած ատեն բոլոր իսլամ ժողովուրդք միաբանութեամբ բնդհանրապէս ղենուորելու, միաբանական կապերը ամրացնելու, և ուղիղ դիտաւորութեամբ Տէրութեան և օրինաց վերայ խորհելու համար արեւելեան և արեւմտեան (Առաքիւն Է-Րոմիւն) եւ Արքանիայի (Առաքիւն) կողմերը գտնուած երեւելի պաշտօնեայք, իշխանք եւ կուսակալք քաղաքապետաց եւ այլ մեծամեծ եւ երեւելի անձինք հրաւիրուեցան Կ. Պօլիս : Նոքա եւս անմիջապէս ճամբայ ելլալով ձեռնադրելով ամայ սկիզբները Մայրաքաղաքը հասան, և ըստ պատշաճի նախարարաց տունները հիւրընկալուեցան, եւ ապա սրտուէր հրամանի եղաւ ըստ հարկաւորութեան պէտք եղած և ուղուած ատեն պատերազմի պիտոյք հոգալ, և նոքա յօժարութեամբ յանձն առին, իւրաքանչիւրն խոստացաւ իւր երկրին կարողութեան համեմատ զօրք, պաշար և այլ կարեւոր պիտոյք հոգալ եւ տալ : Յետ այնորիկ առաջի մեծի Վէզիրին իւրաքանչիւրն ըստ արժանաւորութեան իրկաներ գլեցան, և պատուաւորներէն ոմանք Արքային ներկայանալով խոստացան փութաջան յօժարութեամբ Տէրութեան ծառայել, և ամենեցուն ծանուցագրեր տրուեցան, կազմ և պատրաստ գտնուիլ, և ապա իւրաքանչիւր որ իւր տեղը վերադարձաւ :

(Շարունակելի է)

ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ ԾԱՆՈՒՅՈՒՄՆ
ԱԶԳ. ԿՐՈՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՈՅ

Վանայ Գեր. Առաջնորդ Արժ. Տ. Թագէտս վարդապետի 1850. դոստոս 31 ամսաթիւ մէկ Տեղեկագիրը կը ծանուցանէր, թէ Վանայ Խօշապ նահանգի բնակիչներէն Մարտիրոսեան Աւետիս անուն անձը, որ ասկից ապան և հինգ տարուոյ չափ առաջ իւր հայրենիքը ամուսնացած, միայն երեք ամիս իւր կնոջը հետ անցունելէն յետոյ՝ զանի թողած և մեկնած էր դաւաճէն, մինչեւ հիմա հոն չը դառնային զատ՝ իւր մանկամարդ կիներ երեսի վրայ թողեր և իրեն նկատմամբ բնաւ տեղեկութիւն մը չէ հաղորդեր՝ ոչ իւր կողակցին և ոչ այլում :

Արժ. վարդապետը զայս կը ծանուցանէ, որպէս զի պէտք եղած տընորէնութիւնն ըլլայ յայսմ մասին :

Արդ Կոստանդնուպօլսոյ Կեդր. Վարչութեան Կրօնական Ժողովոյն որոշմանն համաձայն ներկայ Պաշտօնական ծանուցումն կը հրատարակուի Ազգային բովանդակ լրագրաց մէջ, որպէս զի ո՛ր կը ծանաչէ յիշեալ Խօշապի Մարտիրոսեան Աւետիսը, եւ գիտէ՝ թէ ուր է նա, և ի՞նչ կ'ընէ, կամ թէ մեռած է թէ կենդանի, անմիջապէս Ազգ. Պատրիարքարանիս իմաց տայ ի գիտութիւն և ի պատշաճ տնօրէնութիւն :

17 Մայիս 1876 :

(ԿՆԻՔ)

ՏԵՂԱԳՐԱԿԱՆ

Պերոնիէն գրած նամակ մը չաղած :

“Որչափ որ մտադիր էի այս տեղէն ելլալէն յետոյ երթալ նախ՝ Այն-Լուր, ուր կը գտնուի Ժեզուիթաց մեծ